

Anno 1782 ... Op het strand zijn nog geen lege colablikken noch roestende niveadozen, geen etens-, noch papierresten te vinden. Er zijn nog geen toeristen. Op het "strange" ligt er alleen verdwaald wrakhout en rijshout uit katteien of dijk uitgesploeld.

Op de zeedijk, toen amper 6 m. breed, ligt er geen hondenpoep. De zeedijk is nog niet uitgegroeid tot wandeldijk, afgezoomd door een rij buildings van beton en glad. De zeedijk ligt er verlaten in zijn elementaire functie van zeewering en militaire voorwal.

De Langestraat en aanpalende straten zijn nog geen Montmartrewijk, bedot met klodden verzopen papier. Het is een rustige straat die alleen bevuild wordt wanneer het vee dat langs de Westpoort de stad wordt ingejaagd onwetend huppelend de dood te gemoet gaat in het stedelijk slachthuis op het oosteinde van de Langestraat waar nu de Anglicaanse kerk oprijst.

De Visserskaai kent geen frietkramen, geen viswagens, geen "creme-à-la-glace" karren, geen restanten van vieze vettige zakjes van garnaalpellen of halfverpletterde platiekvormen waaruit haringstaarten en ajuinschillen uitpuilen. De Visserskaai zoals wij die nu kennen is nog een vereenzaamde breedkronkelende dijk tussen de oude Vuurtoren en de Kaaipoort.

De tabernakels van onze huidige consumptiemaatschappij, de veel te kleine oranje vuilbakjes, die onmogelijk al het overbodige van onze wegwerpvelvaart kunnen slikken hangen nog niet ten allen kanten aan palen omgeven van "ex voto's" in de vorm van boordevolle papierenzakken van Delhaize of van de G.B. of van plasticenzakken van ik weet niet welke firma's.

De 18e eeuwse reinigingsdienst kent geen KUKOwagens, noch borstel- of sproei-machines. Hij is gereduceerd gebleven tot enkele vuil- of mestkarren, waarin korven of kisten vuil worden gekipt en tot enkele beerwagens die de producten uit de "privaeten" of uit de "secreten" afvoeren naar het "strontschip", producten in dank afgenomen door polderboeren en vooral door de vele kleine zandboertjes uit het Oostendse ommeland.

De slogan "Houdt Oostende rein" kent men in 1782 evenmin. Er wordt nog geen beroep gedaan op de medewerking van de stadsbewoners en toeristen om het leefmilieu - een nog onbekend term - prettig te houden, om het hygiënisch en esthetisch uitzicht van de stad te verzorgen ten bate van de toeristische activiteit.

En toch lezen wij dat het stadsbestuur in dit jaar 1782 genoodzaakt wordt op te treden tegen de verregaande vervuiling waaraan de stad ten prooi is gevallen. Op 10 mei 1782 beslist het Collegie een nieuw reglement uit te vaardigen, dit aan het publiek kenbaar zal worden gemaakt door de traditionele "affixien van billietten" en door publicatie "ter puye van den Stadhuyse ende by klinkinge rond de stad".

Waarom deze nieuwe verordening ?

In de eerste alinea van dit reglement staat summier de verklaring hiervoor aangeduid in volgende bewoordingen.

"De actuele tydsomstandigheden vereysshende eene verdobbellinge van sorge ende wachzaamheyd voor den onderhoud der Policie der Suyverheyd ende Properteyt der straeten ende publieke Plaatsen deser stede, zoo is 't dat den Heere ende Wet onder-vonden hebbende hoe vruchteloos tot nu toe geweest hebben alle de ingespannen mid-delen ende serieuselyk daer als nu willende in voorsien, hebben gestatueert ende geordonneert, gelijk sy statueren ende ordonneren mits desen de naervolgende Pointen en Artikelen".

Wat is er te Oostende gaande dat de "verdobbellinge van sorge voor de "Suyverheyd ende Properteyt der straeten" noodzakelijk maakt ? Eenvoudig en kort gezegd, een plotse en tot hiertoe ongekende welvaart.

Het kleine Oostende, dat niet verder reikt dan van de Van Iseghemlaan tot de Jozef II straat, van de Schippersstraat tot de H. Serruyslaan kent een fantastische drukte. In de nauwe straten is het een gewriemel van karren en wagens, van sjouwers en pakjesdragers, van kooplui en ambachtslieden. Men hoort er zowat alle Europese talen weerklinken. Oostende is blijkbaar een cosmopolitisch handel- en verkeerscentrum aan het worden.

Het is onbegonnen werk de scheepsmasten te tellen die met gereven zeilen in een kluwen van touwage boven het havengebied uitpijlen. In de eerste bassin liggen de logge handelsschepen tegen elkaar gedruimd hier om te lossen, daar om te laden. In het open visserstijdok vinden de sloepen geen plaats meer om aan de Stenen Kaai of aan de Houten Kaai aan te leggen. In de geul liggen schepen in twee, drie rijen langs beide oevers aan het pilotagewerk of aan dukdalven gemeerd en dit van aan het Plankier aan het Pompegat tot aan de sluizen van het Sas-Slijkens. Zelfs in de monding van de Gouweloze in de geul hebben schepen een ligplaats moeten opzoeken.

De Oostenrijkse neutraliteit in de Amerikaanse Vrijheidsoorlog, waarin alle W. Europese, maritieme staten betrokken zijn heeft Oostende tot de enige neutrale haven van W. Europa gemaakt. Het statuut van vrijhaven in juni 1781 door keizer Jozef II aan de stad verleend, heeft de stroom van vreemdelingen en handelsgoederen naar de stad toe doen aanzwellen. De stad, de haven is te klein om deze massa mensen en producten te kunnen opvangen. Vorige zomer is men begonnen met de vestingen te slopen en bezuiden de Katharinakreek en de eerste bassin een nieuwe "enveloppe" te graven waarin binnen in de "Nieuwe Stad" moet groeien. In de Katharinekreek is men een tweede vlotdok diepte en vorm aan het geven. Ten alle kanten ploetert men in het slijk. Men weet niet waar de goederen op te stapelen. De bestaande pakhuizen aan de Kaai en in de stad zitten boordevol. Wanhopig zenuwachtig hollen vreemde zakenlui om een kantoortje, zelfs in een kelder, een achterplaats of een zolderkamer te vinden. Alle prijzen halen rekordcijfers. Op deze trend pikken de olijke Oostendenaars in. Kelders worden uitgegraven, woningen opgetrokken of gerenoveerd, pakhuizen en stallingen opgetimmerd, achterplaatsen in elkaar geflanst om die maar aan vreemden aan steeds hogere prijzen te kunnen verhuren. Ten alle kanten worden de straten geobstrueerd door bergen aarde, steengruis, houtresten en opgestapelde bouwmaterialen. Het ganse stadsgebied schijnt een reusachtige, ordeloze bouwwerf te zijn geworden waar men noch draaien noch keren kan.

Om orde op zaken te stellen, om het permanent latent gevaar voor het uitbreken van een of ander "pernicieuze siekte" om de alomheersende verkeershinder op te heffen, om aan de stadsbewoners en vooral aan de vreemde zakenlui een hygienisch veilig en een ordentelijk verzorgd stadsbeeld voor te schotelen is een nieuwe reglementering een "must" geworden.

Gedrukt bij P.J. Vereecken, stadsdrukker in de Weststraat, telt deze nieuwe stedelijke verordening niet minder dan 12 artikelen.

Blijkbaar ligt de verkeershinder, veroorzaakt door de toenmalige nieuwbouw- en verbouwingswoede die de zoveelste renovatie voor gevolg moet hebben, het stadsmagistraat het zwaarst op de maag. Vier van de twaalf artikelen zijn aan dit kernprobleem gewijd. Hier volgen zij :

"Het word wel expresselijk verboden aan allen de gone eenige Huyzen, Pakhuyzen ofte andere gebouwen doen bouwen ofte repareren, van 's Heeren straete ofte andere publieke plaatsen te belemmeren met Materialen ofte andere effecten, nemaer sal een ieder gehouden syn het selve op syn voorland te doen rangeren, sonder dat de publike waterlopen daer door sullen worden verstopt, en op de voet, dat den geseyden Geemploeyerden het sal ordonneren op pene van t'elkens ende over ieder contraventie te incurreren eene boete van dry ponden parisysen."

"Alle de gonne die bouwen ofte doen bouwen sullen gehouden syn het steengruis ende andere decombers fil à fil te doen wegvoeren sonder de selve op straete ofte andere publieke plaatsen te mogen laeten liggen, langer dan dry dagen, op pene, dat den vierden dag de selve t'hunnen dobbelen koste sullen worden vervoert, door die het behoort."

"Gelijk ook niemand eenige steengruys ofte aerde, 't sy van uytgedolven Kelders, Citernen ofte andersints, en sal vermogen op straete ofte andere publieke plaetsen te werpen, ten sy de selve seffens doende vervoeren, op pene, dat ingeval het selve steengruys ende aerde binnen de tweemaal vier-entwintig uren niet en sal wesen geweest, het selve t'hunnen dobbelen koste sal worden vervoert door die het behoort."

"Alle de aerde, steengruys ende diergelijke, het welke actueelijk voor menigte huysen is liggende sal door de inwoonders der selve huysen binnen de termyn van acht dagen moeten geweest worden, op pene, dat dien tyd overstreken synde het selve t'hunnen dobbelen kosten sal worden vervoert, de selve Inwoonders over dese kosten geheel ten laste van alle die, de welke sy vermeynen daer inne te moeten contribueren als, naer Raede."

Maatregelen worden eveneens getroffen om het nachtelijk verkeer veilig te stellen, dit bij het 9e artikel.

"Het word insgelijks aen een ieder verboden bij nachte ende ontyde op s'Heeren straeten ende publike plaetsen te laeten staen eenige carren, waegens, voituren, vaten ofte andere koopmanschappen die de passagie ofte repassagie souden kunnen generen, nemaer sal een ieder gehouden syn de selve carren, waegens, voituren ende andere koopmanschappen in hunne huysen ende pakhuysen te plaetsen ofte de selve in afgelegene plaetsen te doen setten alwaer die geen hinder aen het Publik en kunnen veroorsaeken, op pene van voor iedere contraventie te incurreren eene boete van 24 pond parisyse."

Tegen sommige fabrikanten, die, met de "properteyt" der stad een loopje nemen, wordt in het zevende artikel opgetreden, in volgende bewoordingen.

"Het word ook wel serieuselyk ende expresselyk aen alle Brouwers, Zoutzieders en diergelijk verboden eenigte Houille-aeschen, vuyligheyd der pannen ofte diergelijke op 's Heeren straeten te werpen ten sy het selve seffens ende sonder uytstel te vervoeren ofte te doen vervoeren op pene dat het selve aldaer langer als eenen dag liggende 't hunnen dobbelen koste sal worden vervoert."

Dat afvalproducten in de 18e eeuw nog enig economische en finantiele waarde bezitten, wordt in het achtste artikel aangetoond.

"Alle het mest dat door Particulieren op 's Heeren straete ofte andere Publike Plaetsen sal geleyt worden sal door den Pagter seffens 't synen profyte mogen vervoert worden, sonder dat den Eygenaere sal kunnen of mogen pretexteren het selve aldaer maer geleyt te syn in afwachtinge dat syne of andere carren of waegens het sullen komen wegvoeren en indien het selve aldaer geleyt is buyten de uren hierboven gefixeert sal den gonne het aldaer geleyt heeft boven het verlies van het selve mest nog incurreren eene boete van ses ponden parisyse."

Het eerste en het tweede artikel van deze, straks 200 jaar oude, verordening zullen om hun actualiteit wellicht de huidige stadsbewoners het meest interesseren. Eind september 1980 werden zij met een gelijkaardige opdracht belast, die terug gaat op een politiereglement dd. 1 maart 1971 en op nog in vroegere tijden getroffen beslissingen van de gemeenteraad.

Omhuld in tijdsgebonden gebruiken luiden deze twee artikelen als volgt.

"Dat allen ende een iegelijken Burger ende Inwoonders alle dagen, uytgenomen de Zondagen ende Heyligdagen, gehouden sal sijn van den eersten April tot den lesten September 's morgens met het slaen van de seven uren ende van den eersten October tot den eersten Maarte 's morgens met het slaen van den acht uren de voorlanden, gote ende straete voor elk hunne respectieve Huysen ende Erven die sy bewonen sal hebben daer te vaegen, suyveren ende vuyligheyd, soo van binnen s'huys als andersints op te hopen ; opdat de vuyl-carren die seffens souden kunnen wegvoeren op pene van voor ieder contraventie te incurreren eene boete van drie ponden parisyse."

"Het word op de selve boete aen een ieder serieuselyk verboden gedurende het restant van den dag eenige vuyligheyd op de straeten ofte andere publike plaetsen te werpen, sullende alleen naer den voorseyden tyd gepermitteerd syn het selve vuyligheyd te werpen in de vuylcarren als sy passeren sullen."

Het Oostendse magistratuur van 1782 kent zijn "pappenheimers" en beseft zeer goed dat de nieuwe reglementering onthaald zal worden op weinig vleidend protest van wege de onderhorige burgers, protest dat de heren van de Wet niet, maar de beambte belast met het toezicht op de "Policie der Suyverheyd ende Properteyt der straeten" wel ten gehore zal krijgen.

Om deze enkele stadsfunctionaris in zijn delicate opdracht enigzins te beschermen wordt in het derde artikel voorzien, dat :

"Een ieder sal gehouden syn te respecteren den geemployeerden van de Policie, actueelijk, Johannes Ghyon, ende te gehoorsaemen aen de orders die hij hun sal geven soo van wegens den Heere ende Weth, als van wegens d'Heeren van de Comité der nieuwe gebouwen die met den opsicht der Properteyt der Straeten ende Publike plaetsen deser stede belast sijn, sonder hem in het minst te injurieren ofte tegen te spreken, op pene van 't elkens te vervallen in eene boete van ses ponden parisyse ende zal aen het rapport van den geseeyden geemployeerden ten dien Pointe alle geloof gegeven worden."

Het magistratuur kent ook het superieure middel om, buiten "wedden en gagien" om, het rendement van een stadsbediende maximaal te stimuleren in praktijkvormen die nu niet meer zouden geduld worden. Daarom staat in een slotartikel vermeld.

"Ende om den voorseyden geemployeerden des te meer aen te wakeren tot het volbrengen van syne plicht ende eene waekende oog op den onderhoud der geseeyde Policie te houden sal den selven profiteren de helft van alle de boeten die hij sal geexploiteert hebben en in de welke de contraventeurs jegens de selve Properteyt der straeten, etc. sullen gecondemneert ende de wederhelft in profyte van den Heere, als naer oude gewoonte."

Met de publicatie van dit reglement op 24 mei 1782 wordt een aanvang gemaakt aan een grootscheepse kuisbeurt en opfleuring van het Oostendse stadsbeeld. De bedreiging een fikse boete te moeten betalen bij niet naleving van het reglement is zeker niet vreemd aan de "goodwill" die de bevolking ter dier gelegenheid betoont.

Te oordelen naar de bijna niet bij te houden aanvullingen, verbeteringen, wijzigingen, die in de loop der jaren aan dit politiereglement worden aangebracht, moet het resultaat van dergelijke verordening wel altijd tijdelijk zijn geweest. Periodische aanpassingen aan steeds evoluerende situaties zijn nu eenmaal noodzakelijk.

Eén bepaling van dit reglement blijkt echter constant terug te keren. Voorlanden en goten blijven aan de goede zorgen toevertrouwd van de stadsbewoners. Zo was het in 1782 en in vroegere jaren. Zo is het heden ten dage nog.

D. FARASYN

HOTEL DU NORD

(De Plate, maart 1981). In verband met het door de heer J.B. DREESSEN ondertekende artikel in het jongste nummer van de Plate, over het Hotel du Nord op de Groentemarkt, volgen hier nog enkele gegevens.

In dit gebouw was gedurende de Eerste Wereldoorlog "de Amerikaanse winkel" gevestigd. U weet dat Amerika in 1914/18 een uitgebreide "Voedselvoorzieningsactie" op touw heeft gezet ten bate van de burgerbevolking.

Deze levensmiddelen die doorgaans bestonden uit : spek, smout, bonen, cerealen en dergelijke kwamen uit Amerika en werden periodiek aan de bevolking toebedeeld. Ik herinner me echter niet meer of we daar ook "zegeltjes" moesten voor hebben, zoals voor al de andere koopwaren. Want alles, maar dan ook alles, was in die tijd gerantsoeneerd.

En al waren spek en smout meestal rans, toch waren we blij er mee.

In de eerste oorlog de "Amerikaanse winkel" en in de laatste oorlog de "haring" deden het. Gelukkig maar.

O. DEFOOR